

ARXIU HISTÒRIC DE PROTOCOLS DE BARCELONA

Memòria 2013

L'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, constituït pels manuals, llibres notals i protocols de més de cent anys del districte notarial de la capital catalana, forma part de l'Arxiu General de Protocols del Col·legi de Notaris de Catalunya, amb el qual es troba instal·lat de manera unitària a la seva seu, i és gestionat per aquesta institució. Integrat en el Sistema d'Arxius de Catalunya, és el primer arxiu de l'Estat espanyol d'entre els notariais, tant per l'antiguitat com per la continuïtat i la transcendència dels seus fons. I, alhora, és un dels principals centres d'investigació i estudi del país, amb un nombre d'usuaris (gairebé 2.500) i de consultes (prop de 13.000) que es manté en la seva banda més elevada.

Durant l'any 2013, l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona ha continuat desplegant les funcions ja tradicionals i que li són pròpies com a centre responsable de la custòdia, el tractament i la difusió del patrimoni documental generat per la institució notarial barcelonina, des de la seva gènesi, a l'inici del segle XIII, fins avui dia, d'acord amb la normativa sectorial corresponent.

En aquesta memòria es recullen i sistematitzen de manera sintètica aquestes competències, agrupades en quatre grans apartats, segons l'esquema coherent de funcions desplegades pels centres arxivístics: recepció o ingressos de fons; conservació en el triple vessant de preservació, restauració i reproducció; organització i tractament, igualment en un triple vessant de classificació, ordenació i descripció, i, en darrer terme, comunicació i difusió dels fons.

Convé advertir, en tot cas, que sobre els primers punts relatius a l'ingrés de fons, a la conservació o encara a la mateixa organització de la documentació en els seus diferents vessants, aquesta memòria recull tasques relatives a l'Arxiu General de Protocols del Districte de Barcelona més que no pas a l'Arxiu Històric. Tasques que, pel fet que formen part del mateix cicle o procés documental i són executades pel personal de la Secció Històrica, s'hi han incorporat.

Com a aspectes més remarcables de la tasca duta a terme durant aquest any 2013, es pot destacar:

- Un cop finalitzat el projecte de digitalització i microfilmació dels registres medievals, s'ha treballat en la implementació del gestor documental que ha de sustentar l'ingent arxiu digital obtingut de gairebé 750.000 imatges, com també s'han iniciat els treballs de creació de l'espai web de l'Arxiu Històric.
- L'inici de la descripció dels protocols del segle XX (1901-1940), segons el pla establert amb la Fundació Noguera, i l'edició d'un nou volum d'inventari de protocols, corresponent als anys 1863-1900.
- La publicació del número XXXI de la revista *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*.

1. RECEPCIÓ I INGRÉS DE LA DOCUMENTACIÓ

1.1 Ingrés de protocols

D'acord amb la legislació notarial vigent, han ingressat a l'Arxiu General de Barcelona els protocols de més de vint-i-cinc anys corresponents a les notaries demarcades dins el seu districte notarial, que actualment aplega, de manera exclusiva, la capital catalana.

La xifra de volums del protocol general ha sofert un augment notable respecte de l'any anterior, i se situa tot just a l'inici d'una corba que serà clarament ascendent en els anys immediatament següents. Cal anotar que comptabilitzem la totalitat dels volums produïts. Així, incloem els protocols de dos notaris que, d'acord amb el Reglament notarial, han optat per quedar-se'ls pel fet de portar més de vint-i-cinc anys a la plaça:

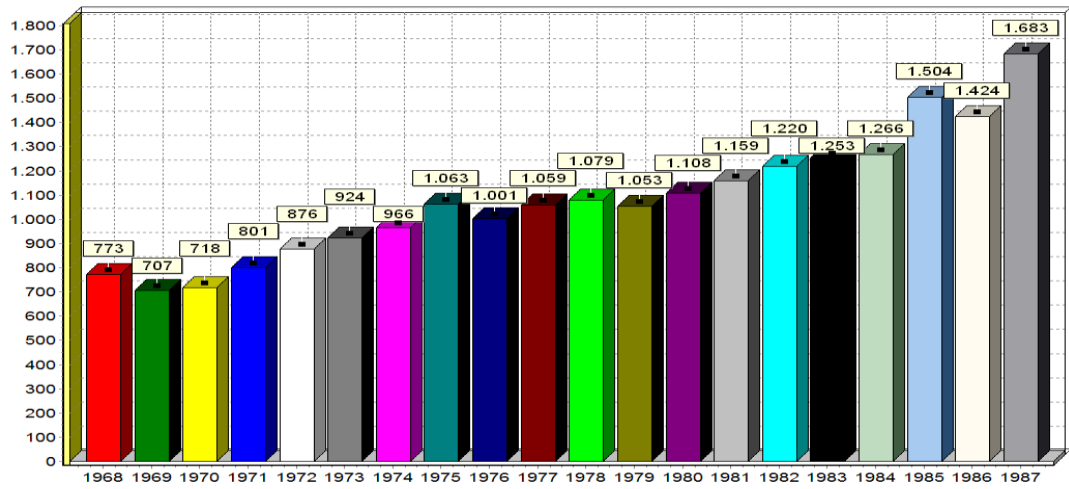
- Any 1987: 103 notaris i 1.683 volums.

D'altra banda, els protocols que en aquest any han esdevingut centenaris i que, per tant, han passat a formar part de l'Arxiu Històric, obert a la consulta i a la investigació històrica, són:

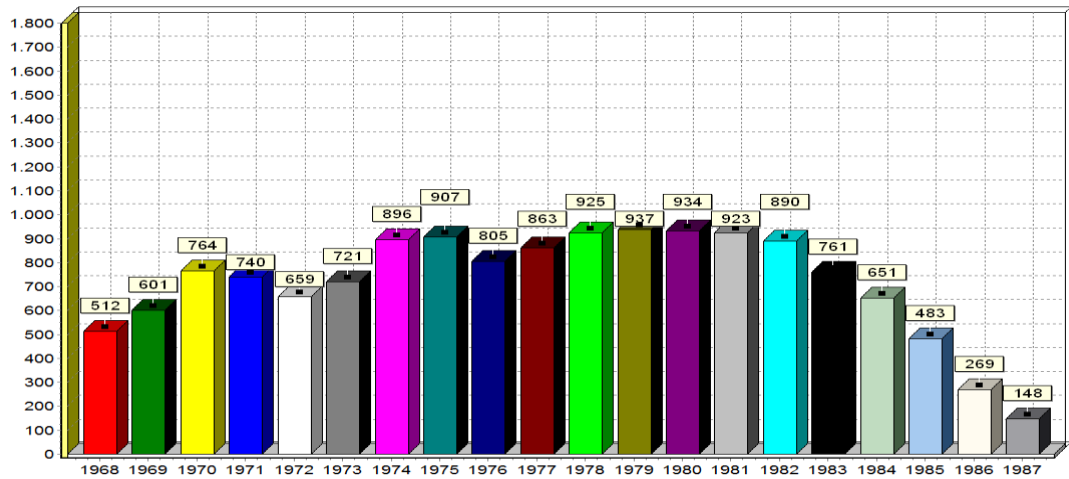
- Any 1913: 48 notaris i 155 volums.

Evolució de la producció notarial barcelonina: 1968-1987

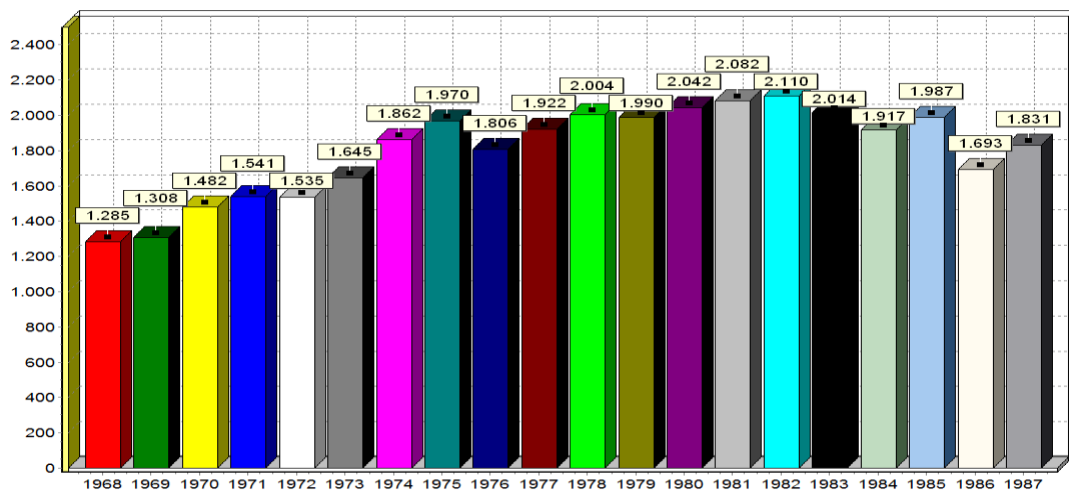
Protocol general

Protocol protestos

Protocol general i protestos

1.2 Ingrés de pliques

Igualment, han ingressat a l'Arxiu General les pliques obrants a les notaries, corresponents tant a dipòsits de tipus general com a testaments, memòries testamentàries o altres documents relacionats:

- 26 pliques.

1.3 Ingrés i concentració de protestos

Aquest any, han ingressat a l'Arxiu General els protocols especials de protestos corresponents del districte de Barcelona, els quals han estat instal·lats al dipòsit del carrer Entença:

- Protocols de protestos del districte de Barcelona de diferents anys (de 1987: 70 notaris i 148 volums, amb una clara continuïtat en el descens respecte dels anys anteriors, per raó de la promulgació de la Llei canviària i del xec de 1985, que considerava altres vies de reclamació diferents al protest notarial).

1.4 Arxiu General Intermedi de Protocols de Catalunya

Constituint mitjançant el conveni signat amb la Generalitat de Catalunya el 21 de novembre de 2007, i amb seu provisional a l'Arxiu General de Protocols de Barcelona, el 20 de juliol de 2010 el Col·legi de Notaris signà un nou acord amb la Generalitat determinant que, en els llocs on la situació de l'Arxiu Comarcal i el volum de la documentació ho permetessin, els notaris arxivers podrien continuar dipositant en els esmentats arxius comarcals els protocols intermedis.

Durant l'any 2013 han ingressat a l'Arxiu General Intermedi, d'una banda, els fons del districte de Badalona, que ens pertoca conservar perquè abans formava part del districte de Barcelona, i, de l'altra, els fons corresponents del districte de Sant Boi de Llobregat. D'aquest darrer districte ha ingressat només el protocol de 1986, que no ho havia fet l'any anterior, i encara ara de manera incompleta pel fet que un notari porta més de vint-i-cinc anys a la plaça i ha optat per quedar-se'l:

- Gener-maig: Districte de Badalona, 1987, 45 volums.
- Abril, 30: Districte de Sant Boi de Llobregat, 1986, 55 volums.

1.5 Arxiu dels fons de Corredors de Comerç de Catalunya

Com a institució successora dels quatre antics col·legis territorials de corredors de comerç, el Col·legi de Notaris ha assumit la ingent massa de volums generats pels fedataris mercantils cessats amb anterioritat a l'any 2000, mitjançant la creació de l'Arxiu de Corredors de Comerç de Catalunya (ACCC), constituït per quatre seccions corresponents a cadascun dels esmentats col·legis territorials (Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona).

D'aquestes seccions, l'única destinada a mantenir-se activa és la de Barcelona, ja que, d'acord amb la legislació vigent sobre el destí dels llibres registre, aquests han de ser transferits a l'arxiu notarial de districte corresponent. Així, fruit de les transferències corrents, durant l'any 2013 han ingressat:

- Gener-març: Plaça de Barcelona, de l'antic Col·legi de Corredors de Comerç de Barcelona, de 1975 a 1989, 1.095 volums.

2. CONSERVACIÓ DELS PROTOCOLS

2.1 Manteniment de suports

S'han dut a terme les tasques pròpies de manteniment de les unitats d'instal·lació, tant de les capses i de les carpetes que protegeixen els volums com dels mateixos protocols. D'igual manera, pràcticament s'ha ultimat la retolació dels protocols del segle XIX, amb el mateix sistema d'etiquetes i numeració emprada en el segle anterior.

2.2 Enquadernació de protocols del segle XX

S'ha prosseguit la tasca de reparació de les enquadernacions i, en tot cas, de restauració dels protocols del segle XX, de notaris i anys diversos, amb una xifra similar als exercicis anteriors:

- 60 volums de protocols.

2.3 Restauració de protocols

Igualment, s'ha continuat la línia de restauració progressiva dels volums històrics més malmesos. D'acord amb el projecte iniciat fa uns anys, durant el 2013 s'ha restaurat un nombre notable de volums de Marina:

- 9 protocols de l'Escrivania de Marina.

2.4 Restauració de pergamins

Iniciada el 2009 la tasca de nova catalogació de la col·lecció de 1.600 pergamins de l'Arxiu Històric, el 2010 s'inicià la restauració d'aquells més malmesos i que necessitaven un tractament de reforç i aplanament. Durant el 2013 s'han restaurat:

- 83 pergamins del segle XVI.

2.5 Instal·lacions d'arxiu

Canviada l'any 2006 la maquinària de climatització de l'Arxiu Històric i Intermedi, durant el 2013 se n'ha continuat controlant el rendiment, mercès als sensors de control o termohigrògrafs i mitjançant lectures automàtiques periòdiques dels paràmetres de temperatura i humitat, bàsics per a la conservació òptima dels fons documentals.

3. ORGANITZACIÓ I TRACTAMENT DE LA DOCUMENTACIÓ

3.1 Classificació i ordenació dels fons

S'han dut a terme les tasques pròpies de tractament i organització dels fons de protocols generals ingressats a l'arxiu:

- Revisió, neteja (fotocòpies, grapes, clips...) i ordenació alfabètica per notaris dels protocols de l'any 1987, amb 103 notaris i 1.683 volums.

Igualment, s'han ordenat els protocols especials de protestos del districte de Barcelona ingressats a l'arxiu:

- Ordenació cronològica (1987) i alfabètica (de notaris).

També s'ha continuat organitzant el fons intern, petit però important, de les relacions de transferència de protocols i modificacions d'escriptures:

- Classificació i ordenació de les sèries de relacions de transferència i de modificacions d'escriptures de l'Arxiu General del Districte, de l'any 1987.

3.2 Descripció dels fons

Continuant amb el projecte patrocinat per la Fundació Noguera, d'elaboració del nou inventari dels protocols de l'arxiu, enguany s'han dut a terme les tasques següents:

- Inici de la nova descripció dels protocols del segle XX, concretament del període 1901-1940, que configurarà el volum novè de l'inventari. Es tracta de bell nou d'un conjunt documental extraordinari, que supera els 9.200 volums i que es projecta descriure en un termini de tres anys. La metodologia de descripció ha estat la mateixa que en els volums anteriors, amb la fitxa simplificada en alguns camps, com també s'ha fet l'arranjament físic de les unitats d'instal·lació, per tal que presentin unes millors condicions tant de conservació com de recerca.
- Acabament de la preparació de l'edició del volum vuitè de l'inventari dels protocols de l'arxiu, corresponent a la segona meitat del segle XIX (1863-1900), i la seva consegüent publicació dins la col·lecció d'inventaris de la Fundació Noguera (preparació de l'original, confecció dels índexs, revisió de proves...).

En segon terme, quant als fons de corredors de comerç, continuant el criteri emprat en els anys anteriors, s'ha procedit a descriure, a nivell d'inventari sumari, els llibres registre de les transferències corrents del districte de Barcelona.

En tercer lloc, enlestida la descripció, a nivell de catàleg, dels pergamins fins a l'any 1500, amb un total de 758 unitats documentals, durant aquest any se n'ha preparat la publicació, que es farà el 2014 dins la Col·lecció Textos i Documents de la Fundació Noguera.

3.3 Implementació d'*Aurora*, l'arxiu digital de protocols de Barcelona

Conclòs el projecte de digitalització del protocol medieval barceloní, en el decurs del 2013 s'ha treballat en la implementació del gestor documental que ha de sustentar l'arxiu digital, constituït inicialment per les 750.000 imatges generades. S'ha optat per adaptar un aplicatiu propietari, Artydoc, que compta amb un servidor de bases de dades (Microsoft SQL Server 2008 Standard) i l'aplicació WIN32, a través de la qual s'ha procedit a estructurar els formularis dels diversos nivells de descripció i vincular-los amb els volums digitalitzats.

Un cop definit el quadre de classificació, tot basant-se en la implícita classificació amb què s'havia treballat l'ordenació dels fons físics, es passà a informar els 3.336 registres d'unitats documentals compostes i els 197 registres corresponents al nivell de fons de cada notari. L'esquema dels camps descriptius de cada nivell s'ha basat en la NODAC, adaptació catalana de l'estàndard internacional ISAD(G), si bé només s'han informat aquells que corresponien a la descripció disponible a l'Inventari de l'AHPB.

El gestor, òbviament, pot suportar l'ingrés de nous tipus de fons digitalitzats i de nous nivells descriptius, de manera que el context arxivístic de la documentació digitalitzada no es perdi ni es desvirtui. Resta pendent la fase de difusió a través d'internet dels fons, dins del portal corporatiu del Col·legi de Notaris de Catalunya que s'està dissenyant.

4. COMUNICACIÓ I DIFUSIÓ DELS FONDS

4.1 Servei a la sala de consulta

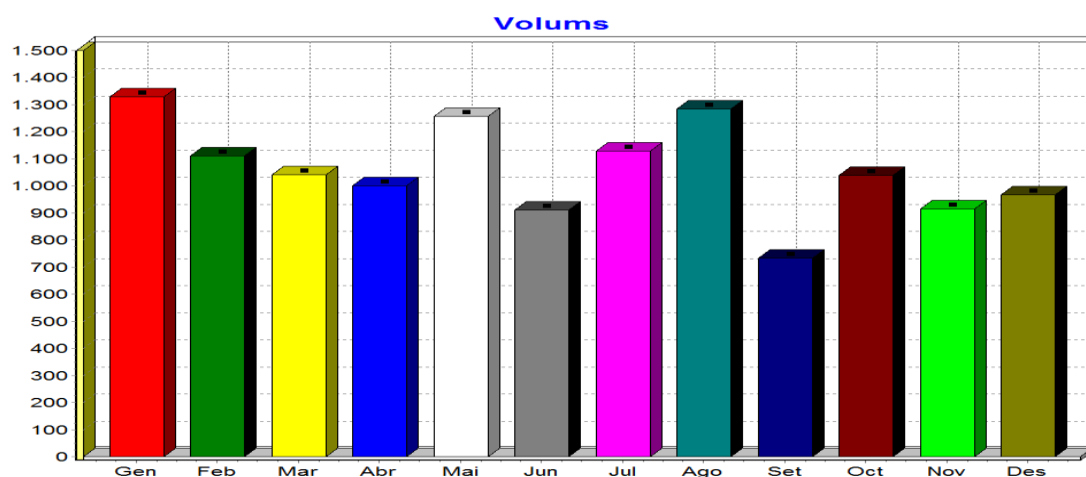
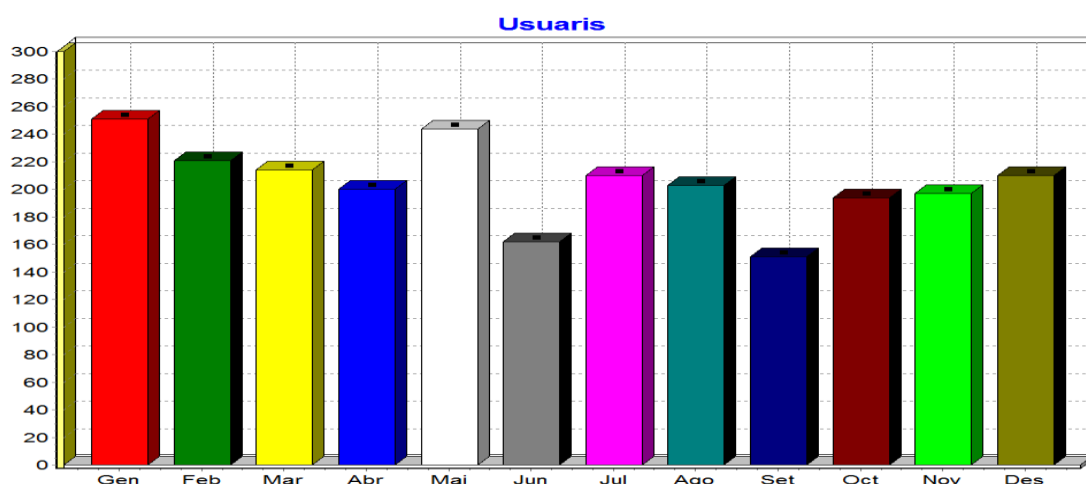
Aquesta és, sens dubte, la finalitat última del conjunt de tasques desenvolupades a l'arxiu i, alhora, la que ocupa més dedicació i atenció quotidiana per part del seu personal. Amb un nivell de consulta que es manté en la seva banda més elevada, d'acord amb l'extraordinària importància de la documentació que s'hi custodia, les xifres totals d'usuaris i de consultes o volums servits situen el nostre centre entre els més prestigiosos i visitats del país.

Aquest servei comporta moltes intervencions puntuals d'ajut, de resolució de dubtes de tot tipus (arxivístics, paleogràfics, diplomàtics, històrics...) i d'assessorament bibliogràfic o documental:

- S'han realitzat un total de 12.717 consultes per part de 2.457 usuaris, amb un clar manteniment d'aquests paràmetres de servei en les seves cotes més altes respecte dels anys anteriors.

AHPB
Estadística d'usuaris i consultes, any 2013

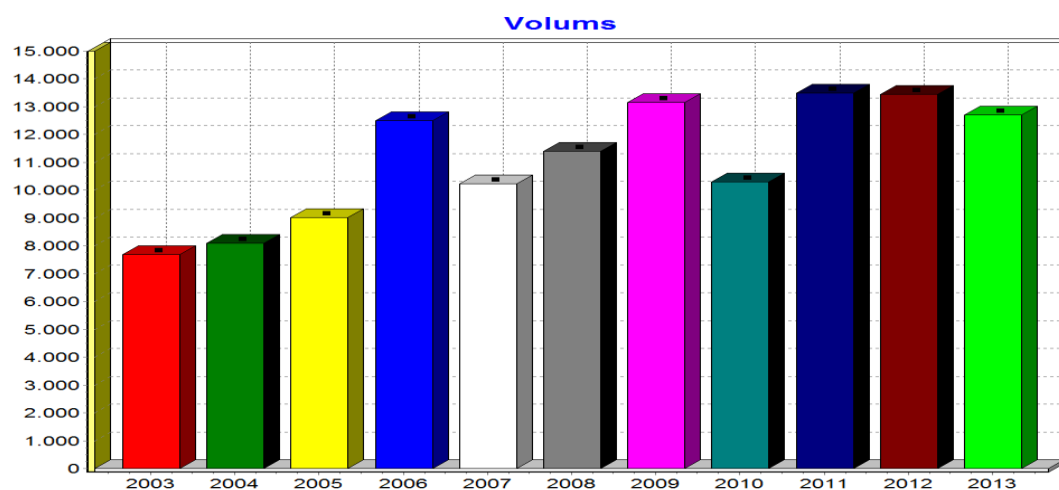
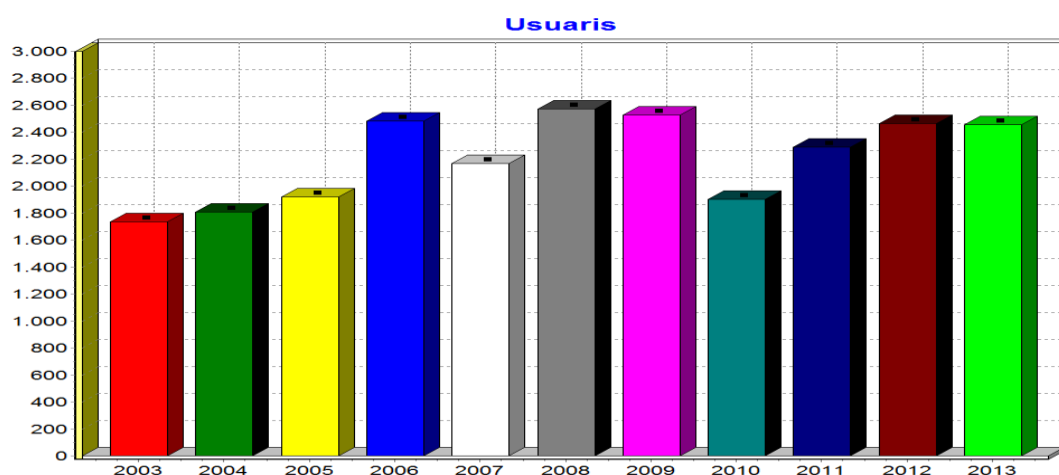
	Dies	Usuaris	Volums	Mitjana diària usuaris	Mitjana diària volums
Gener	22	251	1.328	11,41	60,36
Febrer	20	221	1.112	11,05	55,60
Març	20	214	1.042	10,70	52,10
Abril	21	200	1.000	9,52	47,62
Maig	21	244	1.256	11,62	59,81
Juny	19	162	911	8,53	47,45
Juliol	23	210	1.128	9,13	49,04
Agost	21	203	1.285	9,67	61,19
Setembre	19	151	733	7,95	38,58
Octubre	23	194	1.039	8,43	45,17
Novembre	20	197	915	10,40	45,75
Desembre	19	210	968	11,05	50,95
TOTAL	248	2.457	12.717	9,91	51,28

Evolució de l'estadística d'usuaris i consultes: 2003-2013

	Dies	Usuaris	Volums	Mitjana usuaris	Mitjana volums
2003 (*)	94	653	2.895	6,95	30,80
2004	251	1.809	8.102	7,21	32,28
2005	248	1.920	9.022	7,74	36,38
2006	246	2.485	12.501	10,10	50,82
2007	248	2.166	10.222	8,73	41,22
2008	250	2.573	11.396	10,29	45,58
2009	249	2.529	13.160	10,16	52,85
2010	250	1.902	10.302	7,61	41,21
2011	248	2.289	13.488	9,23	54,39
2012	248	2.463	13.452	9,93	54,24
2013	248	2.457	12.717	9,91	51,28

(*) De l'any 2003, només es disposa de dades a partir del mes d'agost. Per tant, les gràfiques d'aquest any s'han confeccionat d'acord amb les mitjanes.

4.2 Servei indirecte

De manera complementària al servei directe a sala, s'ha atès més d'un centenar de consultes, majorment a través del correu electrònic, sobre documentació de l'arxiu. I, sobretot, s'ha atès també una quantitat no xifrada, però molt nombrosa, de consultes telefòniques ben diverses: informació sobre situació de protocols de Catalunya, sobre notaris antics, sobre centres d'arxiu, preguntes sobre tipologies notarials, orientacions bibliogràfiques i documentals, ubicació de poblacions dins els districtes i un llarg etcètera.

4.3 Reproduccions

Com a resultat de les investigacions dutes a terme pels usuaris, sempre que l'estat dels registres i protocols ho ha permès, s'ha donat resposta a la seva sol·licitud de reproducció. D'aquesta manera:

- S'han realitzat un total de 3.500 reproduccions del fons documental de l'arxiu.

4.4 Visites comentades

Més enllà de les activitats habituals de tractament, descripció, difusió dels fons i d'atenció als usuaris, també es realitzen a l'arxiu, en el decurs de l'any, freqüents visites comentades per part de facultats o d'escoles universitàries, de personalitats i d'altres grups ben diversos que s'hi interessen. Les visites més significades realitzades en aquest any han estat les següents:

- Gener, 8: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, Dr. Josep Hernando (6 alumnes).
- Gener, 22: Universitat de Barcelona, Facultat de Filologia, Dr. Lluís Cifuentes (15 alumnes).
- Febrer, 14: Associació de Voluntaris Asvol de la Fundació La Caixa (25 persones).
- Febrer, 22: Visita institucional de la Registradora General de la Propietat i presidenta de la Comissió Nacional Registral de Guatemala i acompanyants (10 persones).
- Març, 7: Universitat Autònoma de Barcelona, Escola Universitària Gimbernat, Grau en Informàtica i Serveis, Sr. José Alberto Marín (8 alumnes).
- Març, 9: Grup de notaris amb motiu de les noces de plata de la seva promoció (80 persones).
- Març, 11: Societat Catalana de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia, Vexil·lologia i Nobiliària, Sra. Rosa Salvadó (25 persones).

- Maig, 22: Associació Catalana d'Estudis d'Emblemàtica Art i Societat, Sra. Anna Vallugera (12 alumnes).
- Octubre, 22: Visita institucional de delegats eclesiàstics de les diòcesis catalanes, sota la presidència de Monsenyor Joan Enric Vives, arquebisbe d'Urgell i copríncep d'Andorra (16 persones).
- Octubre, 24: Universitat Pompeu Fabra, Facultat de Dret, Dr. Tomàs de Montagut (14 alumnes).
- Novembre, 12: Visita institucional de la Direcció General del Cadastre, Col·legis de Notaris i Ancert (7 persones).
- Novembre, 13: Visita institucional d'una delegació de notaris de Moscou (15 persones).
- Novembre, 22: Visita institucional dels membres de la Comissió d'Affers Europeus (CAE), de la Unió Internacional del Notariat (60 persones).
- Desembre, 17: Visita de notaris col·legiats en el marc dels cursos d'anglès jurídic (6 persones).

4.5 Classes pràctiques

En la línia de connexió ben directa de l'arxiu amb les universitats i altres institucions culturals, prèvia concertació, s'hi imparteixen classes pràctiques de diferents matèries relacionades amb la documentació (metodologia i crítica textual, paleografia i diplomàtica, història, antropologia...). De l'any 2013, remarquen les següents:

- Abril, 22: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, Dr. Jaume Dantí (10 alumnes).

4.6 Publicacions

L'arxiu, en la seva línia tradicional de promoure publicacions de caire històric i jurídic, edita, sota el patrocini de la Fundació Noguera, una prestigiosa revista històrica i institucional, titulada *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, de periodicitat anual:

- Edició del número XXXI (2013) de la revista *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, publicada pel Col·legi de Notaris de Catalunya i patrocinada per la Fundació Noguera.

A més, com a resultat de la tasca de descripció més amunt ressenyada, en aquest any s'ha editat un nou volum d'inventari dels protocols de l'arxiu:

- Publicació del volum VIII del nou inventari de l'arxiu, corresponent al segle XIX (1863-1900), en el número 34 de la Col·lecció d'Inventaris d'Arxius Notarials de Catalunya de la Fundació Noguera.

En el marc de col·laboració amb altres institucions culturals en l'elaboració i redacció de llibres, articles i treballs relacionats amb la institució notarial, la seva documentació i els arxius de protocols, el personal de l'arxiu ha publicat corresponent a aquest període:

- Puig, Pere; Robles, Javier; Ruiz, Vicenç; Soler, Joan; Capellades, Alan, *Diplomatari de Sant Llorenç del Munt (1101-1230)*, Barcelona: Fundació Noguera, 2013.

Finalment, destaquem que el 13 de febrer d'aquest any es presentà, a la seu col·legial i amb una elevada presència de públic, que superà les dues-centes persones, el llibre *Els degans del Col·legi de Notaris de Catalunya (1862-2012). Cent cinquanta anys d'història de la corporació notarial catalana*, obra de Laureà Pagarolas i Lluïsa Cases i editat de manera conjunta per la Fundació Noguera i el Col·legi de Notaris.

4.7 Col·laboracions

El personal de l'arxiu ha participat en activitats culturals dutes a terme per diferents institucions i, així mateix, ha impartit cursos sobre arxius i documentació notarial. Destaquem:

- *Fons i documents d'institucions i empreses, entitats i persones privades*, en el Màster en Arxivística i Gestió de Documents, organitzat per l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona, l'abril-maig de 2013 (Vicenç Ruiz).
- *Història de les institucions medievals*, en el I Postgrau de Gestió i Tractament Digital de Documentació Històrica, organitzat per l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona, l'octubre de 2013 (Vicenç Ruiz).

Barcelona, febrer de 2014

